

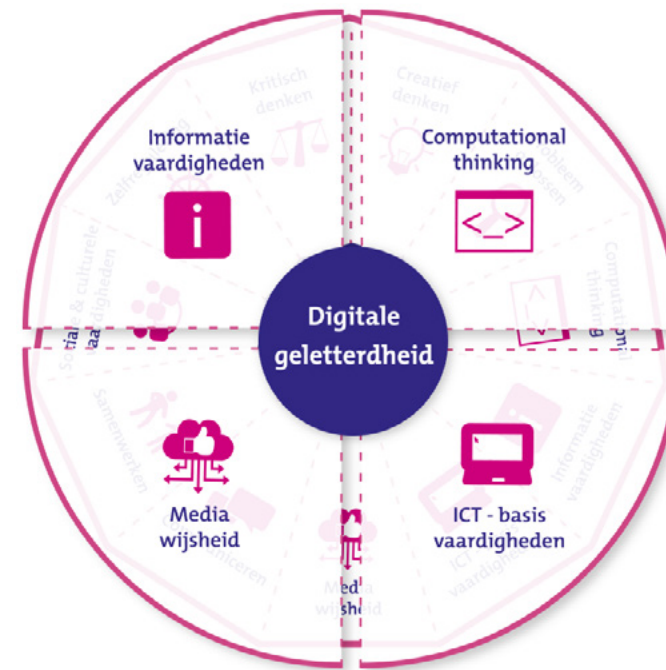
Stappenplan digitale geletterdheid voor het po

De vijf verschillende fases

- 1 De voorbereiding
- 2 Het bepalen van de doelstellingen
- 3 Het uitwerken van de plannen
- 4 De evaluatie
- 5 Het vieren van succes

Wil je als school aan de slag met digitale geletterdheid? Begin dan met zelfonderzoek: wat kunnen we? Wat is ons doel? Wat wordt onze ambitie? Maak je eigen keuzes en gebruik daarvoor dit stappenplan.

Beschouw het niet als een instructie, maar als een suggestie die je terzijde kunt schuiven, omdat je zelf onderweg een beter idee krijgt. Laat het plan je inspireren om je eigen reisdoel te bepalen. Snijd gerust wat paden af, kies een sluiproute, of blijf ergens eens wat langer hangen. Allemaal prima, zolang je maar op weg gaat.

Het model voor digitale geletterdheid is ontwikkeld in aanvulling op het model van de 21e eeuwse vaardigheden.

Fase 1 | De voorbereiding

Wil je een themadag houden over digitale geletterdheid, een project starten of wil je het onderwerp als doorlopende leerlijn opnemen in het curriculum? Om te bepalen wat je ambities en doelstellingen zijn, is een goede verkennende voorbereiding belangrijk. Welke voorbereiding is passend bij jouw situatie?

Inspiratietips

- Doe met groep 7 en 8 mee aan Mediamasters. Dit spel vindt plaats in november tijdens de Week van de Mediawijsheid. Evalueer met het team. Dit project is een goede kennismaking met digitale geletterdheid.
- Boek een *'CodeUur'*: een uur gratis programmeren voor leerlingen.
- Het *Competentiemodel Mediawijsheid* ontwikkeld door Mediawijzer.net kan helpen bij het maken van keuzes tijdens de oriëntatie.
- Lees het *dossier 21e eeuwse vaardigheden* van SLO.

Bijeenkomst

Organiseer een bijeenkomst met alle collega's rondom digitale geletterdheid, waarin je peilt hoe collega's binnen het team het belang ervan op school ervaren. Zo'n bijeenkomst zou je kunnen organiseren bij een Community Learning Center (CLC) of e-lab.

Stimuleer betrokkenheid

Inventariseer welke leraren zich aangesproken voelen door het onderwerp en geef hen een onderzoekende rol als 'verkenners'. Zij bezoeken bijvoorbeeld een congres over mediawijsheid, informatievaardigheden of programmeren, verzamelen inspirerende verhalen van andere scholen of krijgen bijscholing over dit onderwerp. Hun bevindingen kunnen ze uitwisselen met de rest van het team.

Expert op bezoek

Schakel een externe deskundige in, die op een aansprekende manier kan introduceren wat digitale geletterdheid is, maar die ook relevante uitwisseling stimuleert en kan helpen bij het stellen van de belangrijke vragen.

Fase 2 | Het bepalen van de doelstellingen

Na de oriënterende fase is het tijd keuzes te maken. Beslis met elkaar: hoe willen we het onderwerp digitale geletterdheid behandelen? Wordt het een project, een themadag of een leerlijn? Hoe gaan we dit organiseren? Wat zijn de belangrijkste leerdoelen? Besteed uitgebreid aandacht aan deze fase zodat je krachtig kunt formuleren wat jullie visie op digitale geletterdheid is.

Inspiratietips

Beschrijf de visie zo kort mogelijk om te voorkomen dat het een papieren tijger wordt. Geef zo concreet mogelijk antwoord op de volgende drie vragen:

1. Wat vindt onze school van digitale geletterdheid in het onderwijs?
2. Hoe zou onze school deze in het lesprogramma moeten opnemen? Hierbij speelt een aantal deelvragen een rol:
 - a. Wat betekent het om een digitaal geletterde school te zijn?
 - b. Welke eisen stelt dat aan een leraar?
 - c. Wat zou een kind dat onze school verlaat op het gebied van digitale geletterdheid moeten kunnen en kennen?
 - d. Gaan we ons profileren als digitaal geletterde school of vinden we dat thema's als mediawijsheid bij het normale curriculum horen en hoeven we daar niet per se over te communiceren?
3. Beschrijf zo concreet mogelijk de doelen: hoe ziet onze school er over vier jaar uit op het gebied van digitale geletterdheid en wat is daarvoor nodig?

Het is goed hier tijd aan te besteden, zodat er een goede, voor iedereen eenvoudig te begrijpen, krachtige formulering ontstaat. Die formulering bevat de overkoepelende visie op de introductie van digitale geletterdheid op jouw school. Hiermee vergroot je de kans dat iedereen – ook nieuwe leraren en ouders – zich wil verbinden aan die visie. Het is bovendien prettig tussentijds en na afloop te kunnen toetsen: wat hebben we gedaan en strookt dat nog met onze visie?

Met het hele team

Vat tijdens een teamvergadering de conclusies van de voorbereidende fase samen en verbind hier conclusies aan. Probeer stelling te nemen met elkaar en verwerk de keuzes in de visie.

Fase 2 | Het bepalen van de doelstellingen

Door de verkenners

De verkenners – bijvoorbeeld verenigd in de werkgroep ict – duiken dieper in de materie en schrijven de visie. Ze betrekken hier de leraren uit verschillende groepen bij en onderzoeken zo wat het beste past binnen het team, de school en de bestaande doelstellingen.

Feedback van de MR

Als het team achter de introductie van digitale geletterdheid staat, leg de visie dan voor aan de medezeggenschapsraad (MR). Hoe staat deze hier tegenover? Vraag het personeel dat in de MR zit een korte presentatie te geven over de eerste ideeën rond digitale geletterdheid op school. Vraag de leden van de MR om feedback op de visie om draagvlak en betrokkenheid te creëren.

Fase 3 | Het uitwerken van de plannen

Leg de visie voor aan alle teamleden en maak bij de uitwerking gebruik van hun feedback. Hoe gaan we het aanpakken? Dit is de fase waarin je doelen uit de visie nóg concreter gaat maken, door ze te koppelen aan een kort en bondig projectplan of aan een plan 'digitale geletterdheid' voor een leerlijn.

Inspiratietips

- Begin met de uitwerking van een onderdeel waarvoor al draagvlak bestaat. Door succes te boeken kun je langzaam ook draagvlak creëren voor veranderingen die in het begin weerstand kunnen oproepen.
- Werk voortdurend aan draagvlak voor de vernieuwing van digitale geletterdheid in het team. Sla in deze fase het teamoverleg over de visie en de doelen niet over, omdat hier de kans ligt ervoor te zorgen dat iedereen zin krijgt zijn schouders eronder te zetten.
- Maak gebruik van de database van [Mediawijzer.net](https://mediawijzer.net), die steeds meer gevuld raakt met documenten die andere scholen hebben opgeleverd: van leerlijnen tot een leermiddelenbank met materialen over mediawijsheid, ict-basisvaardigheden, informatievaardigheden en computational thinking.
- Gebruik een bestaande leerlijn, zoals de Mediaroute van Cinekid, de leerlijn mediawijsheid van [Eduapp](https://eduapp.nl) of de [Leerlijn programmeren](https://leerlijnprogrammeren.nl) van Onderwijsgroep Fier en Stichting OPONOA.
- Gebruik een bestaand project zoals het [Nationale Media Paspoort](https://nationalemedia.paspoort.nl).

Tip:

Combineer digitale geletterdheid met wetenschap en techniek. Kijk voor inspiratie bij het Platform Maker Educatie.

Wie doet wat?

Een eenmalig project of een themadag kun je met een klein team organiseren, bijvoorbeeld met de verkenners uit de eerdere fasen. Voor een doorlopende leerlijn is een ontwikkelteam van twee tot vier leraren nodig. Zij doen voorstellen om de vastgestelde doelen te bereiken. Maak afspraken over de communicatie tussen het project- of ontwikkelteam, de directie en de rest van het onderwijsteam.

Fase 3 | Het uitwerken van de plannen

Planning

Zorg ervoor dat alle teamleden duidelijk weten wat er van ze verwacht wordt en hoeveel tijd dit zal gaan kosten. Regel, als dit nodig is, dat leden worden vrijgeroosterd. Maak de planning voor het project, de themadag of de ontwikkeling en implementatie van de leerlijn inzichtelijk voor het hele team, zodat iedereen weet wat er speelt en wanneer er resultaat zal zijn.

Budget

Het project- of ontwikkelteam inventariseert wat nodig is voor het project, de themadag of de leerlijn. Denk bij de inventarisatie niet alleen aan ondersteuning door middel van externe deskundigen en extra scholing van leraren, maar ook aan de aanschaf van apparatuur en software. Maak budget vrij voor de ontwikkeling en de implementatie.

Samenwerken

Is het team niet in staat dit alleen op te pakken? Verdeel taken en verantwoordelijkheden. Wat wordt de rol van de ict-coördinator? Is er een mediacoach op school? Kan er worden samengewerkt met andere partijen, zoals de plaatselijke bibliotheek of een schoolbegeleidingsdienst?

Ouderparticipatie

Neem de tijd om dat wat je gaat doen te presenteren aan het hele onderwijsteam en aan de ouders. Gebruik nuttige feedback en goede ideeën die hieruit voortkomen voor het uiteindelijke project of de leerlijn. Misschien vinden ouders het leuk een concrete bijdrage te leveren aan een project of themadag?

Fase 4 | De evaluatie

Bepaal hoe de implementatie van digitale geletterdheid wordt gemonitord. Wie controleert de voortgang en stuurt bij als dat nodig is? Stel evaluatiemomenten vast waarbij naast de bruikbaarheid van het project of de lessen, ook de effectiviteit en het leerplezier van de kinderen wordt beoordeeld. Maak goed zichtbaar waar je op welk moment staat ten opzichte van het einddoel: wat is al gedaan, wat ging goed, wat kan beter?

Inspiratietips

- Zorg in alle fasen voor een goede communicatie tussen directie en leraren. Informeer ook de leerlingen en ouders regelmatig.
- Koester het experiment waarin vernieuwing tot creativiteit en positieve verrassingen kan leiden. Houd er ook rekening mee dat dingen soms niet goed kunnen gaan.
- Heb je een doorgaande leerlijn over digitale geletterdheid geïmplementeerd? Onderzoek dan of leraren voldoen aan de in de visie gestelde eisen. Moeten de functieprofielen van de leraren eventueel worden bijgesteld of is bijscholing gewenst?

Fase 5 | Het vieren van succes

Maak zichtbaar wat er gedaan is en waar je als school nog mee bezig bent. Communiceer en organiseer evenementen waarbij je naar buiten treedt. Laat zien wat goed gaat: daar kan iedereen van leren. Het is goed voor de profilering van de school en het versterkt het trotse teamgevoel. Met als gevolg dat iedereen nog meer gemotiveerd raakt.

Inspiratietips

- Laat niet alleen de leerlingen groeien, maar ook de mensen in het team. Zijn je collega's er goed in hun leerlingen te laten praten over wat ze hebben meegemaakt? Stimuleer ze hun leerlingen te laten vertellen over positieve avonturen op internet. Maak er filmpjes van en deel de mooiste verhalen op een ouderavond.
- Laat aan ouders zien welke mediaproducten leerlingen maken. Doe je dat online, zorg dan voor voldoende privacybescherming. Denk van tevoren goed na over de verschillende gradaties van openbaarheid. Maak ook een (online) archief voor de school zelf, met beveiligde toegang.
- Organiseer elk jaar een inspiratiesessie voor het team. Nodig daarbij ook mensen van buiten de school uit. Collega's van andere scholen die in een vergelijkbaar traject zitten, kunnen heel inspirerend zijn. Maar denk ook aan mediacoaches bij de bibliotheek, medewerkers van de naschoolse opvang of ouders met relevante mediakennis en -ervaring.

Zegt het voort

Deel je ervaringen rond digitale geletterdheid via Facebook, LinkedIn, Twitter en Instagram. Schrijf of blog erover in vakbladen. Maar vergeet ook de regionale media en de eigen communicatiekanalen voor ouders niet.

Kennisnet blijft ook graag op de hoogte! Mail je vragen, ideeën en ervaringen aan Remco Pijpers, strategisch adviseur digitale geletterdheid: r.pijpers@kennisnet.nl

Het Stappenplan 'digitale geletterdheid' is een uitgave van Kennisnet

Datum

September 2016

Adviezen

Remco Pijpers (Kennisnet)

Vormgeving

Gloedcommunicatie

Sommige rechten voorbehouden

Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteur(s), redacteur(s) en uitgever van Kennisnet geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten of onvolkomenheden.

Over Kennisnet

Kennisnet is de publieke organisatie voor onderwijs en ict. We zorgen voor een landelijke ict-basisinfrastructuur, adviseren de sectorraden en delen onze kennis met het primair onderwijs (po), het voortgezet onderwijs (vo) en het middelbaar beroepsonderwijs (mbo).

Copyright © 2016 Kennisnet

Deze checklist is gemaakt in samenwerking met nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling SLO. Voor meer informatie kun je contact opnemen met Remco Pijpers, strategisch adviseur digitale geletterdheid bij Kennisnet, via r.pijpers@kennisnet.nl.

Kennisnet
Paletsingel 32
2718 NT Zoetermeer

T 0800 321 22 33
E support@kennisnet.nl
I kennisnet.nl

Postbus 778
2700 AT Zoetermeer